

ABORDAREA INTEGRATĂ A SISTEMELOR DE MONITORIZARE A RISCURILOR BANCARE

Victoria COCIUG

Dr., conferențiar, Institutul Național de Cercetări Economice,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Victoria POSTOLACHE

dr., lector universitar, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract

The study of essentially banking risks was the basis to note that the risk is the historical category that requires understanding when making a decision in a certain situation in the presence of an alternative, which does not give confidence in obtaining a positive result after the implementation of the decision. Maintenance of a banking institution, must be put to a number of principles: awareness of risk-taking, handling, consistency, comparability of the level of exposure to the level of profitability of operations and its financial capacity of the bank, management efficiency, time-based operations and benchmarks banking strategy, accounting risk transfer opportunities.

Keywords: banking risks, banking strategy, bank monitoring, financial crisis, BASEL III.

Criza financiară mondială a impus necesitatea modificării legislației în domeniul bancar ce ar asigura nu doar stabilitate financiară, dar ar proteja băncile de riscurile cu care se confruntă în activitatea sa. În aceste condiții a fost aprobat Acordul BASEL III, care prevede o abordare integrată a gestiunii riscurilor bancare. Prin abordare integrată a gestiunii riscurilor se înțelege gestiunea complexă și eficientă a tuturor riscurilor care influențează activitatea băncii, ținând cont de interdependența lor. Tot în acest context este necesar să menționăm că abordarea integrată prevede includerea în governanța corporativă a conceptului de risk management și integrarea lui în planificarea strategică. În figura 1 sunt prezentate nivelurile de management integrat al riscului bancar în contextul actual.

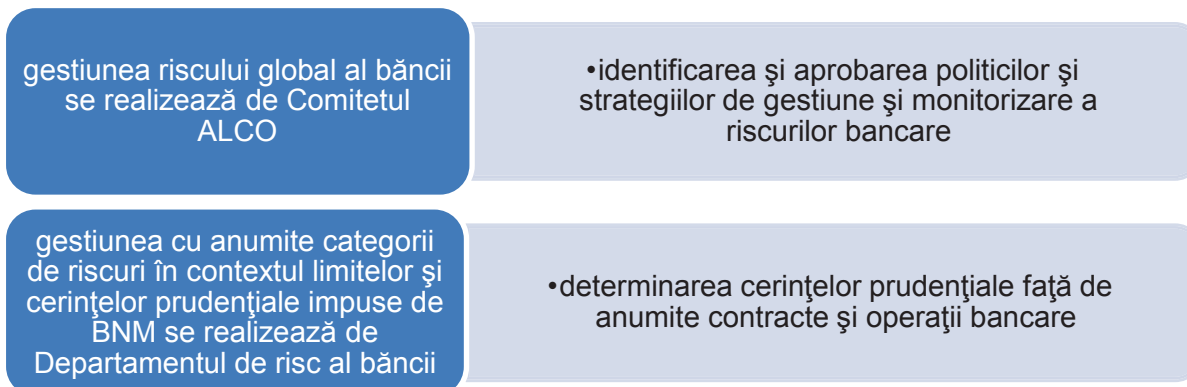

Figura 1. Nivelurile de management integrat al riscului bancar

Sursa: elaborat de autor

Gestiunea și monitorizarea riscurilor nu este o problemă nouă pentru sectorul bancar. Ea constituie subiect de dezbateri pentru mai mulți specialiști din domeniu precum Zellmer G., Berger A.N., Udell G.F., Lavrușin O., Conzari L., Cociug V. Etc. Astfel, savantul rus Lavrușin O. consideră ca modalități de gestiune a riscurilor următoarele:

- transferul riscului;
- asimilarea riscului;
- compensarea riscului;
- repartizarea riscului;
- diversificarea riscului.

Metodele enunțate desigur că pot fi mult mai multe, fapt ce ar permite unificarea modalităților care au la bază același scop, după cum rezultă din figura 2.

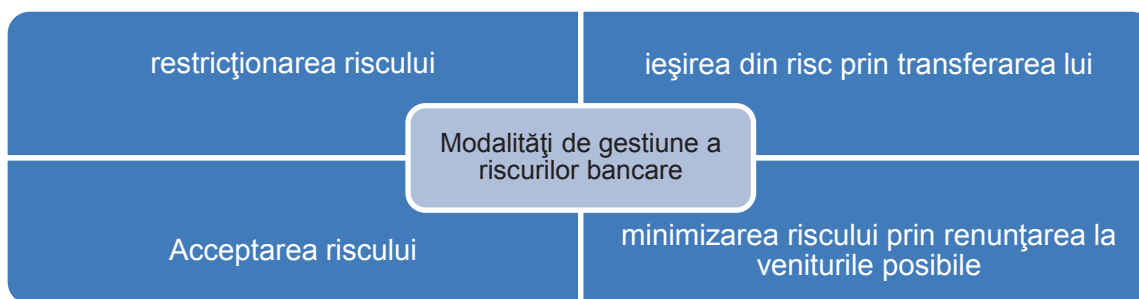

Figura 2. Modalități de gestiune a riscurilor bancare

Sursa: adaptat de autor

La etapa de restricționare a riscului se urmărește limitarea unui nivel stabilit de risc și repartizarea împrumuturilor și a responsabilităților în luarea deciziilor, cunoscută în literatura de specialitate sub denumirea de limitare a riscului.

Transferul riscului unei persoane terțe se realizează prin vânzarea activului riscant către cei care sunt cointeresați să-l procure.

În cadrul etapei de repartizare a riscului pierderilor probabile între participanți în mod egal se urmărește nu doar repartizarea echitabilă a acestuia, dar și segmentarea în funcție de contribuția fiecărui participant.

Minimizarea riscului prin renunțarea la veniturile posibile include:

- participarea la operațiuni riscante, rezultatele cărora nu sunt corelate prin diversificarea riscurilor bancare;

- păstrarea stării de profitabilitate prin intermediul unor tranzacții de nivelare a riscului prin compensare, hedging sau securitizare;

- diminuarea riscului prin transferarea pierderilor ocazionale în cheltuieli minime permanente prin unificarea riscurilor bancare;

Acceptarea riscului presupune neutralizarea pierderii probabile la producerea evenimentului prin crearea de rezerve și posibilitatea de a asimila riscurile bancare.

Componentele cheie ale gestiunii eficiente a riscului, care trebuie să existe în cadrul unei bănci și să fie evaluate de specialiști, trebuie să includă următoarele:

- o funcție de conducere argumentată de managerii de top a băncii, care să fie responsabili de gestionarea riscului și de implementarea politicilor și deciziilor formulate de Comitetul pentru active și datorii (ALCO);

- o strategie bine definită și clară, pentru managementul riscului ce va include politici aflate în corelație cu sarcinile preconizate spre realizare;

- existența unui nivel acceptabil de formalizare și coordonare a deciziilor strategice în funcție de prioritățile managementului riscului, parametrii acestuia, cu scopul realizării procesului decizional pentru toate operațiunile relevante;

- colectarea de date complete, veridice ce se referă la gestiunea eficientă a riscului, la toate etapele de funcționare, precum și din alte domenii cum ar fi tendințele macroeconomice care ar avea impact asupra gestiunii și monitorizării riscului.

Conform unui comunicat emis de BNM, aceasta va implementa sistemul de monitorizare a riscurilor. Pentru un bun management al activității băncilor, BNM vrea să implementeze în domeniul supravegherii bancare abordarea bazată pe riscuri. Scopul implementării acestui proces este managementul eficient al riscurilor în activitatea băncilor, printre care riscul de credit, riscul structurii netransparente a acționarilor băncii, dar și riscul spălării banilor și finanțarea terorismului. În acest sens, BNM planifică să creeze o platformă la nivel central, pentru asigurarea sarcinilor supravegherii prudențiale. Crearea sistemului

riscurilor va oferi BNM capacitatea necesară pentru analiza și monitorizarea informației oferite în timp real de către băncile licențiate, în scopul evaluării riscurilor de credit, riscurilor structurii netransparente a acționarilor băncii, dar și riscului spălării banilor și finanțării terorismului (<http://www.infomarket.md/ro/banks>).

Extrapolarea activității bancare este condiționată de efectul advers al crizei mondiale și a problemelor cu care se confruntă sistemul bancar în asigurarea unei funcționări eficiente. În aceste condiții apare necesitatea unei monitorizări mai dure din partea organelor abilitate. Procesul de integrare a sistemelor de monitorizare a riscurilor bancare este un proces dificil ce necesită determinarea minuțioasă nu doar a componentelor, dar și a scopului urmărit și include etapele prezentate în tabelul 1.

Tabelul. 1 Etapele procesului de integrare a sistemelor de monitorizare a riscurilor bancare

Etapele	Scopul
Identificarea riscurilor și evaluarea semnificației lor	Stabilirea riscurilor importante, care influențează asupra activității băncii
Formarea sistemului de gestiune a riscurilor semnificative	Repartizarea funcțiilor de gestiune a riscurilor bancare între departamente și personal responsabil, formarea bazei metodologice ce reglementează gestiunea riscurilor
Planificarea nivelului expunerii băncii la diverse riscuri	Determinarea nivelului țintă al riscului bancar prin luarea în considerare a valorilor de risc în planul de afaceri
Identificarea apetitului față de risc	Declarația bancară și acordul cu Consiliul de Supraveghere al băncii cu privire la nivelul maxim admisibil de risc pe care îl poate prelua banca, precum și formarea unui sistem de limite și restricții, care să permită respectarea apetitului de risc stabilit
Gestionarea nivelului agregat al riscurilor bancare	asigurarea respectării valorilor țintă cu referire la nivelul de risc bancar, în legătură cu care are loc evaluarea periodică a riscurilor băncii și gestionarea lor prin intermediul restricțiilor sau modificărilor în activitatea băncii

Sursa: adaptat de autor după Doherty, N., 2000.

În viziunea noastră, instrumentele principale ale abordării integrate a sistemului de monitorizare a riscurilor bancare sunt:

- evaluarea apetitului la risc, a structurii riscurilor importante pentru activitatea bancară, a nivelului maxim de risc ce poate fi atins;
- gestiunea capitalului economic (folosind calcule privind nivelul agregat al riscurilor la care este luat în considerare și capitalul economic) și repartizarea lui între departamentele bancare (Jorion, Ph., 2003);

- construirea unei structuri organizatorice eficiente și susținerea metodologică a sistemului pentru a asigura acuratețea și fiabilitatea proceselor de gestiune;
- indicatori de risc formalizați, evaluarea și prognoza lor, testarea stres a riscurilor;
- formarea indicatorilor riscului agregat al băncii și previziunea lor ținând cont de rezultatele testării stres (Hull, J., 2012);
- o analiză proactivă a riscurilor bancare și raportarea la mai multe niveluri privind riscurile emergente.

După părerea noastră sistemul integrat al gestiunii riscurilor bancare trebuie să satisfacă următoarele cerințe:

- conștientizarea prezenței riscurilor;
- repartizarea obligațiunilor;
- monitorizarea nivelului riscului;
- corelarea abordări centralizate și descentralizate în gestiunea riscurilor;
- formarea Departamentului de gestiune și monitorizare a riscurilor semnificative;
- implementarea tehnologiilor informaționale;
- modernizarea sistemelor de gestiune a riscurilor bancare;
- gestiunea activității bancare în condiții de expunere la risc;
- respectarea limitelor prudențiale impuse de legislație.

În argumentarea ideilor expuse este necesar de a caracteriza etapele procesului de integrare a sistemelor de monitorizare a riscurilor bancare prezentate în tabelul 1.

1. Apetitul la risc reprezintă o serie de indicatori ce caracterizează nivelul expunerilor la risc pe care banca este capabilă să-l asimileze în conformitate cu planurile sale de activitate. Orice bancă licențiată trebuie să dispună de un apetit la risc bine determinat, legat de planul său de activitate pe viitor. În tabelul 2 au fost selectați indicatorii ce caracterizează apetitul la risc al băncii.

Tabelul 2. Apetitul la risc al băncii licențiate

Categoria apetitului față de risc	Scopul includerii indicatorului în apetitul la risc
Solvabilitatea (CaR)	Asigurarea capitalului normativ și economic în situații de incertitudine și stres;
Volatilitatea veniturilor (EaR)	Limitarea volatilității veniturilor pentru asigurarea stabilității executării cerințelor față de capital;
Lichiditatea	Asigurarea unui flux de resurse financiare pentru asigurarea funcționării normale în situații de criză;
Riscuri pe termen lung	Evitarea situațiilor de fraudare, escrocherie și a încălcării normativelor impuse de BNM.

Sursa: adaptat de autor după Zellmer, G., 1990.

2. Guvernanța corporativă reprezintă un pas important în activitatea bancară și prevede un management adecvat al riscului și facilitează monitorizarea activității bancare.

3. Identificarea și evaluarea riscurilor se bazează pe sisteme de clasificare internă a riscurilor bancare și a metodelor de evaluare utilizate. Banca trebuie să determine indicatorii principali ai riscurilor bancare care vor sta la baza luării deciziilor de monitorizare suplimentară a operațiunilor riscante.

4. Agregarea riscurilor prin utilizarea metodelor de analiză a scenariilor posibile de evoluție a riscului bancar și a testărilor stres. Rezultatele obținute vor fi puse la baza strategiilor de dezvoltare pe viitor. Băncile licențiate trebuie să analizeze cu regularitate indicatorii importanți pentru activitatea lor și să identifice factorii care distorsionează activitatea normală. În cadrul băncii este necesară corelarea testării stres pentru riscuri cu cea pentru venituri și profitabilitate cu scopul de a stabili limite valorice pentru risc și de a planifica capitalul necesar pentru o bună funcționare.

5. Legătura cu procesele de planificare și luare a deciziilor se realizează prin intermediul evaluării factorilor de risc în cadrul planificării strategice.

6. Raportarea riscurilor bancare în conformitate cu prevederile actuale oferă posibilitate băncilor să identifice rapid care activități sau operațiuni generează riscuri majore și creează obstacole pentru activitatea normală a băncii.

În contextul celor prezentate se conturează și scopurile băncii în cadrul monitorizării riscurilor bancare prezentate în figura 3.

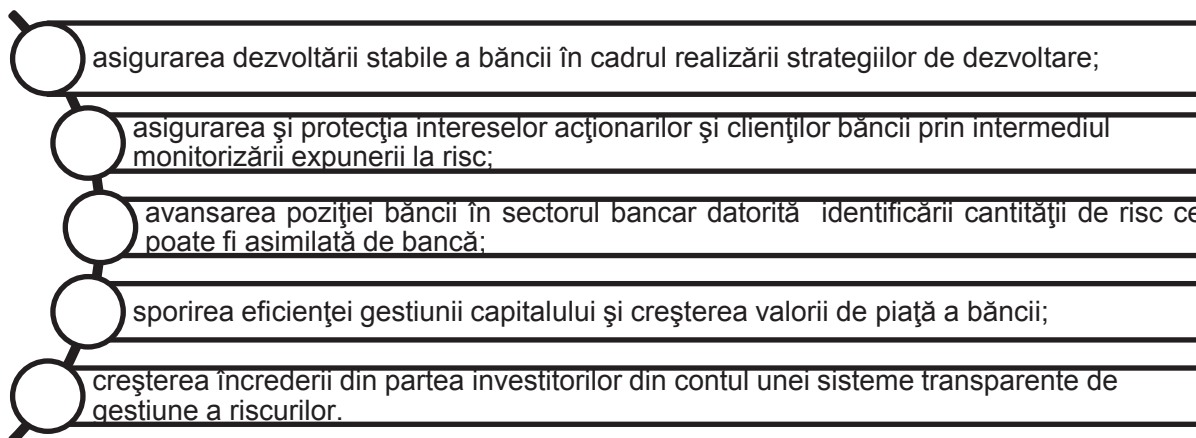

Figura 3. Scopurile băncii în monitorizarea riscurilor bancare

Sursa: elaborat de autor

Procesul de implementare a gestiunii integrate a riscurilor în cadrul băncii include mai multe etape și este diferit de la bancă la bancă. Astfel, el se poate deosebi în funcție de indicatorii care sunt puși la baza elaborării planurilor de dezvoltare strategică, de exemplu

numărul personalului angajat, mărimea băncii etc. Cu toate acestea, în cadrul abordării integrate a sistemelor de monitorizare a riscurilor bancare pot fi identificate 3 etape principale:

- 1) etapa diagnosticării;
- 2) etapa de luare a deciziilor;
- 3) etapa de realizare a deciziilor.

Etapetele menționate necesită a fi descrise mai detaliat cu scopul de a evalua importanța fiecăreia în procesul de monitorizare a riscurilor bancare.

Etapeta diagnosticării presupune compararea indicatorilor din perioada curentă cu normativele impuse de reglementator. Beneficiul acestei etape constă în obținerea unor date veridice utilizate în analiza activității bancare. Totodată aceste date servesc pentru compararea per sistem bancar, dar și pe regiune sau interstatală.

În calitate de instrumente de analiză, la această etapă se utilizează:

- anchetele;
- datele din rapoartele interne;
- cercetări și colectarea de date ce vor fi utilizate în cadrul etapelor ulterioare;
- implementarea tehnologiilor informaționale în construirea de modele de soluționare a problemelor depistate.

Rezultatul final al etapei de diagnostic este elaborarea recomandărilor de implementare a practicilor moderne în gestiunea și prevenirea riscurilor bancare.

Etapeta de luare a deciziilor presupune măsuri de perfecționare a sistemului de gestiune și monitorizare a riscului bancar luate de managementul superior. Aici este necesar de a determina scopurile strategice, de a evalua „apetitul la risc”, de revizuit structura organizațională de gestiune a riscului. De asemenea, în cadrul acestei etape se ține cont de specificul fiecărui risc bancar și implementarea metodelor și modelelor moderne în minimizarea efectului negativ generat de apariția riscurilor bancare. Reprezentanții managementului urmează să ia decizii oportune și corecte în vederea identificării nu doar a cauzelor de apariție a riscurilor bancare, dar și a consecințelor acestora asupra profitabilității bancare și a reputației băncii. În procesul de luare a deciziilor, managerul va ține cont de rezultatele celor mai bune practici din domeniu și va asigura condițiile necesare de implementare a acestora în bancă.

La alegerea variantei optime de soluționare a problemelor, managerul va elabora un plan de activitate pe viitor în concordanță cu prevederile planului de dezvoltare a băncii și a integrării în sectorul bancar.

Etapa de realizare încheie procesul de implementare a sistemului integrat de monitorizare a riscurilor bancare. La această etapă, sub conducerea managerilor de top se realizează programele elaborate la etapa de luare a deciziilor și se urmăresc rezultatele scontate. Managerii de vîrf urmează să aducă la cunoștința personalului angajat toate măsurile ce vor fi realizate pentru depășirea problemelor depistate și realizarea eficientă a programelor elaborate.

Ca feedback la implementarea sistemului integrat de monitorizare a riscului bancar vor apărea următoarele:

- sistem viabil și stabil cu privire la gestiunea eficientă a riscului operațional, de piață, de credit și de lichiditate bazat pe conlucrarea între personalul angajat și o structură organizatorică logică;
- politica eficientă de gestiune a riscurilor și elaborarea unui regulament intern care ar include mecanismele eficiente de monitorizare și control a gradului de expunere a băncii la risc;
- sistemul de raportare în conformitate cu prevederile legislative;
- implementarea tehnologiilor informaționale.

Indicatorul final al eficienței abordării integrate a sistemelor de monitorizare a riscurilor bancare reflectă nivelul potențial al prejudiciului care ar putea fi prevenit, ca urmare a respectării de către bănci a indicatorilor cheie de risc (Doherty, N., 2000):

$$I_{ef} = PP_{potențială} \times (K_i \text{ real} - K_i \text{ limită}) \quad (1)$$

K_i real - valoarea reală a indicatorului pentru anul precedent până la implementarea procesului (puncte); K_i limită – valoarea limită a indicatorului (puncte); PP potențială - evaluarea pierderii potențiale pe 1 unitate de indicator (lei);

În concluzie la cele abordate în studiul prezent, menționăm că dezvoltarea liniilor directe pentru construirea unui sistem de gestionare și monitorizare a riscurilor pe baza abordării integrate, implică o descriere a tuturor proceselor de risc ale băncii într-o singură notație, care evidențiază funcția realizată de către participanții la proces, facilitează detectarea și eliminarea „blocajelor”, a pierderilor excesive și apariția contradicțiilor între diferite nivele de management.

Abordarea integrată reprezintă o abordare care oferă o perspectivă asupra consecințelor reale ale unui risc în întreaga bancă și oferă o imagine consolidată de gestionare și monitorizare a riscurilor în cadrul instituțiilor financiare.

Referințe bibliografice:

Doherty, N., 2000. *Integrated Risk Management: Techniques and Strategies*. Mc-Graw Hill.

Fabozzi, Frank J. and Konishi , A., 1995. *The Handbook of Asset /Liability Management*.

Irwin McGraw-Hill.

Hull, J., 2012. *Risk Management and Financial Institutions*. Wiley Finance.

Jorion, Ph., 2003. *Financial Risk Manger Handbook*. John Willey & Sons, Ltd.

Visemih, W., 2006. *Risk management: theory and practice*.

Zellmer, G., 1990. *Risiko-management*. Berlin.

[http://www.infomarket.md/ro/banks/Banca Naional a Moldovei va implementa](http://www.infomarket.md/ro/banks/Banca_Naional_a_Moldovei_va_implementa)

sistemul_de_monitorizare_a_riscurilor citat 27 octombrie 2016.